

Річний звіт громадської організації «Миколаївський центр журналістських розслідувань» за 2021 рік

Громадська організація «Миколаївський центр журналістських розслідувань» заснована у 2010 році.

З 2014 по 2017 роки МЦЖР співпрацював із проектом «Слідство.Інфо» та створював відео журналістських розслідувань для «Громадського ТВ» та «Першого національного телеканалу України».

У 2015 році Центр увійшов до Глобальної мережі журналістів-розслідувачів (Global Investigative Journalism Network).

У 2021 році МЦЖР в рамках проекту «Створюй із Суспільним» працював над виробленням відео програми журналістських розслідувань «Четверта влада» для суспільного мовника.

Місія організації: таємне робити явним. Викривати несправедливість, розвивати громадянське суспільство без корупції, встановлювати підзвітність влади за допомогою розслідувальної журналістики, тренінгів і цифрових технологій.

Наші завдання:

- Викриття фактів зловживань з боку влади;
- Боротьба з порушенням прав людини, погіршенням стану навколишнього середовища;
- Встановлення публічного діалогу між суспільством, владою та бізнесом.

Поставлені цілі:

- Журналістські розслідування корупції на регіональному рівні;
- Сприяння розповсюдженню незаангажованої та якісної інформації серед громадян;
- Зміцнення контролю ЗМІ та громадських організацій над діяльністю органів влади.

Послуги, які ми надаємо:

Разом із основною діяльністю Миколаївський центр журналістських розслідувань підтримує регіональний сайт <http://nikcenter.org>, в стрічці новин якого щодня публікується 10-12 найважливіших інформаційних повідомлень за день та інший мультимедійний контент - аналітичні статті, журналістські розслідування, інфографіка, відеоконтент - блоги та відеосюжети.

Центр сприяє прозорості управління шляхом проведення моніторингу діяльності органів влади, дослідження державних закупівель, аналізу відкритих баз даних, збору і аналізу великих масивів даних за допомогою використання мови програмування.

Організаційна структура Центру

Керівні органи:

Загальні збори,
Правління,
Виконавча дирекція

Дорадчий орган:

Наглядова рада

Головний редактор:

Олег Оганов

Голова правління:

Олександр Діденко

Члени правління:

Костянтин Мізюкін, Федір Сидорук

Голова наглядової ради:

Олег Хоменок

Члени наглядової ради:

Том Торок, Енді Лерен, Олена Білоконь

Журналісти:

Ярослав Чепурний, Оксана Орсач, Олена Петрук, Олеся Ланцман, Ірина Паршина,
Юлія Хімерик, Римма Ламазян

Правова підтримка:

«Інститут розвитку регіональної преси»
«Платформа прав людини»
«Свої Люди Bihus.Info»

Дизайн та інфографіка:

Олександр Сіделєв

Фото, відео:

Данило Сліж, Ірина Паршина, Антон Небісь

Менеджерка проектів:

Олеся Борецько

Бухгалтер:

Оксана Головка

Результати та досягнення

- 4 проекти,
 - 14 розслідувань
 - 18 відеоблогів
 - 52 заставки, анімації та інфографіки
-
- 6 відеосюжетів у форматі розслідування
 - 18 відеосюжетів у форматі блогу
 - 8 журналістських розслідувань
 - 1 п'ятиденна школа для починаючих журналістів-розслідувачів, проведена спільно із «ІРРП»
 - 1 офлайн-зустріч із підписниками
 - Участь у журі двох професійних національних конкурсів
 - Участь у Всеукраїнській конференції журналістів-розслідувачів у ролі спікерів
 - 2 виграні судові справи та одна задоволена омбудсменом скарга
 - 10 відкритих кримінальних проваджень

- 6 звільнених недоброчесних чиновників і суддів

Нагороди та подяки

У 2021 році Центру вдалося «вирватись» у журі найпрестижніших національних журналістських конкурсів.

Директор і редактор Центру Олег Оганов був обраний до журі національного конкурсу журналістських розслідувань MezhyhiryaFest-2021.

Журналіст МЦЖР Ярослав Чепурний став членом журі національного конкурсу журналістських робіт «Честь професії - 2021» у номінації «Найкраща публіцистика».

Крім того, директор МЦЖР Олег Оганов виступив спікером панелі про атаки на регіональні розслідувальні медіа на MezhyhiryaFest - 2021, а також на двох панелях Всеукраїнської конференції журналістів-розслідувачів: про журналістську безпеку і про застосування програмування у роботі журналістів.

Проекти, над якими працювала команда

У 2021 році Центр працював над чотирма великими проектами:

1. «Формування прозорості та підзвітності влади за допомогою журналістських розслідувань» за підтримки Національного фонду в підтримку демократії. Загальна сума - 66,8 тис. дол. Термін виконання: 01.10.2020 - 30.09.2021.
2. Програма журналістських розслідувань «Четверта влада» в рамках проекту «Створюй із Суспільним» за підтримки Акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України. Загальна сума - 398 тис. грн. Термін виконання: 20.04.2021 - 15.12.2021.
3. «Розвиток медійного проекту Центру журналістських розслідувань» за підтримки чеської неурядової некомерційної організації «Nesehnuti». Загальна сума - 58145 тис. грн. Термін виконання: 01.11.2020 - 30.06.2021.

4. «Розслідування та відкриті дані проти тіньових схем» за підтримки організації «Internews». Загальна сума - 36,4 тис. дол. Термін виконання: 01.10.2021 - 30.04.2022.

Розслідування Центру

У 2021 році команда Центру провела та оприлюднила 14 журналістських розслідувань, серед яких 6 - у форматі відеосюжетів програми розслідувань «Четверта влада». МЦЖР досліджував корупцію в сферах бюджету, правоохоронної системи та оборони, активно працював над виявленням та оприлюдненням фактів зловживань при виділенні та використанні комунальної та державної землі, викривав недостовірні відомості у деклараціях посадовців. У 2021-му МЦЖР продовжив роботу над журналістськими матеріалами у форматі відеоблогу «У центрі уваги», які розпочали виробляти у 2020 році та оприлюднювати на власному YouTube-каналі NikCenter TV. За 2021 рік загалом команда Центру підготувала та оприлюднила 18 відеоблогів.

Правоохоронна система та декларації посадовців

«Прокурорський «золотий фонд»: чим багаті керівники нової одеської прокуратури та їхні родичі»

<https://nikcenter.org/newsItem/64402>

«Розкішно жити не заборониш»

<https://nikcenter.org/newsItem/61697>

Ритуальні послуги

«Ритуальний переділ: на чому заробляють похоронні фірми Миколаєва»

<https://nikcenter.org/newsItem/62540>

Земельна сфера

«Перший замголови облради Фроленко, фігурант гучної справи про розкрадання на АЕС та чиновники держгеокадастру: хто безкоштовно приватизував землі Миколаївщини»

<https://nikcenter.org/newsItem/62900>

«Земельний переділ: як на Миколаївщині розтаскують заповідні території»

<https://nikcenter.org/newsItem/64323>

Екологія

«Миколаївський глиноземний завод: прибуток - олігарху, відходи - українцям»

<https://nikcenter.org/newsItem/63769>

Бюджет

«ІТ-авторитети»

<https://nikcenter.org/newsItem/61867>

Оборона

«Полігон корупції»

<https://nikcenter.org/newsItem/65045>

Програма розслідувань «Четверта влада»

«Червона загроза»

https://youtu.be/_PUZn3a6gTk

«Глинозем для олігарха»

<https://youtu.be/B-If3W1sJHo>

«Спадщина для забудовника»

<https://youtu.be/17CvL-wzpb8>

«Подвійна бухгалтерія» пологового будинку»

<https://youtu.be/12-DiXEn9Kk>

«Викрадені скарби»

<https://youtu.be/pzdvdSnLGEA>

«Небезпечна довідка»

<https://youtu.be/-dXul5EGJYI>

Приклади розслідувань

«Перший замголови облради Фроленко, фігурант гучної справи про розкрадання на АЕС та чиновники держгеокадастру: хто безкоштовно приватизував землі Миколаївщини»

У Миколаївській області депутати місцевих рад, що входять до складу проросійської партії «ОПЗЖ», дуже успішно і безкоштовно «освоюють» сільськогосподарську землю. Дивно, але коли мова йде про депутатів, Геокадастр працює дуже швидко - десятки земельних ділянок передають в одні руки буквально за день. У підсумку, безпосередньо або через посередників, сотні гектарів української землі опиняються у власності або розпорядженні одних і тих же людей, яких об'єднує партійна приналежність. Про імовірні порушення при безкоштовній приватизації цих земель ми розповіли у розслідуванні. Після його публікації Національне антикорупційне бюро відкрило кримінальне провадження відносно топ-чиновника Миколаївської облради Володимира Фроленка, а також розпочало перевірки відносно чиновників геокадастру. Також після звернення Центру до НАБУ за результатами оприлюдненого розслідування начальник управління Держгеокадастру Миколаївської області Андрій Кіпр звільнився із займаної посади.

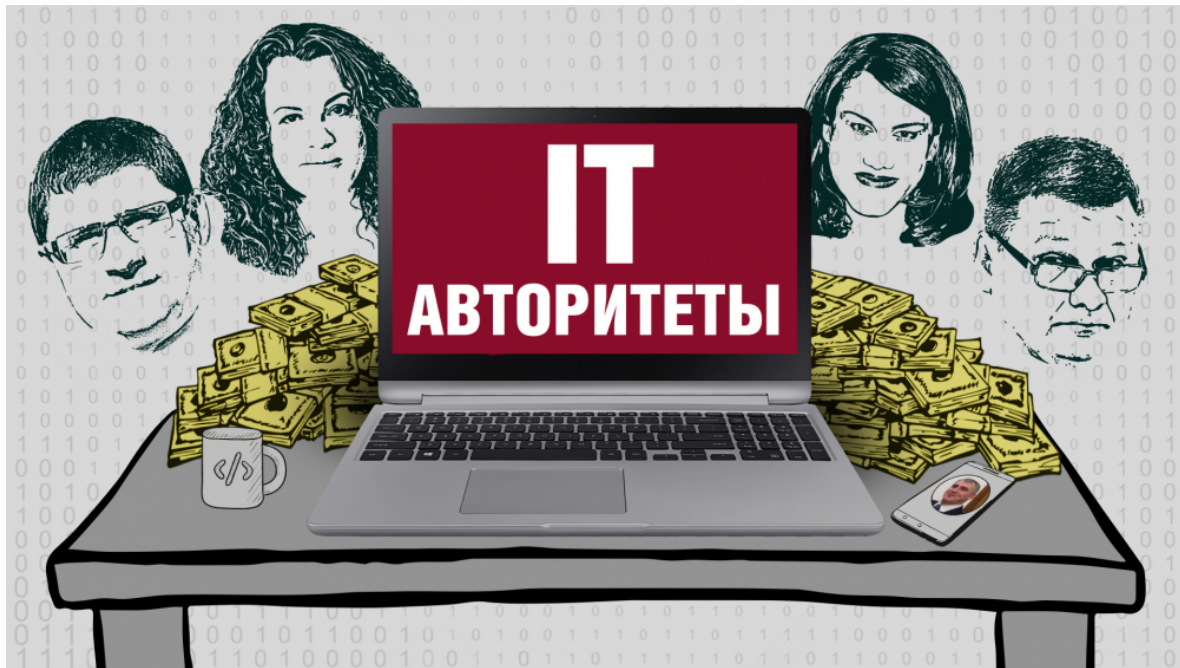
«Ритуальний переділ: на чому заробляють похоронні фірми Миколаєва»

У Миколаєві родичі померлих не встигають зіткнутися з горем, як похоронні агенти вже з'являються на їхньому порозі. Як з'ясував Центр, інформацію їм незаконно «зливають» поліцейські і медпрацівники. А на похоронні компанії, які орендують приміщення в моргах Миколаєва, взагалі працюють санітари медичних установ. Через це родичі померлих змушені платити неабиякі кошти за послуги, які повинні бути безкоштовними. Після публікації цього матеріалу Державне бюро розслідувань відкрило кримінальне провадження за фактами незаконного «зливу» конфіденційної інформації про смерть миколаївців ритуальним фірмам.

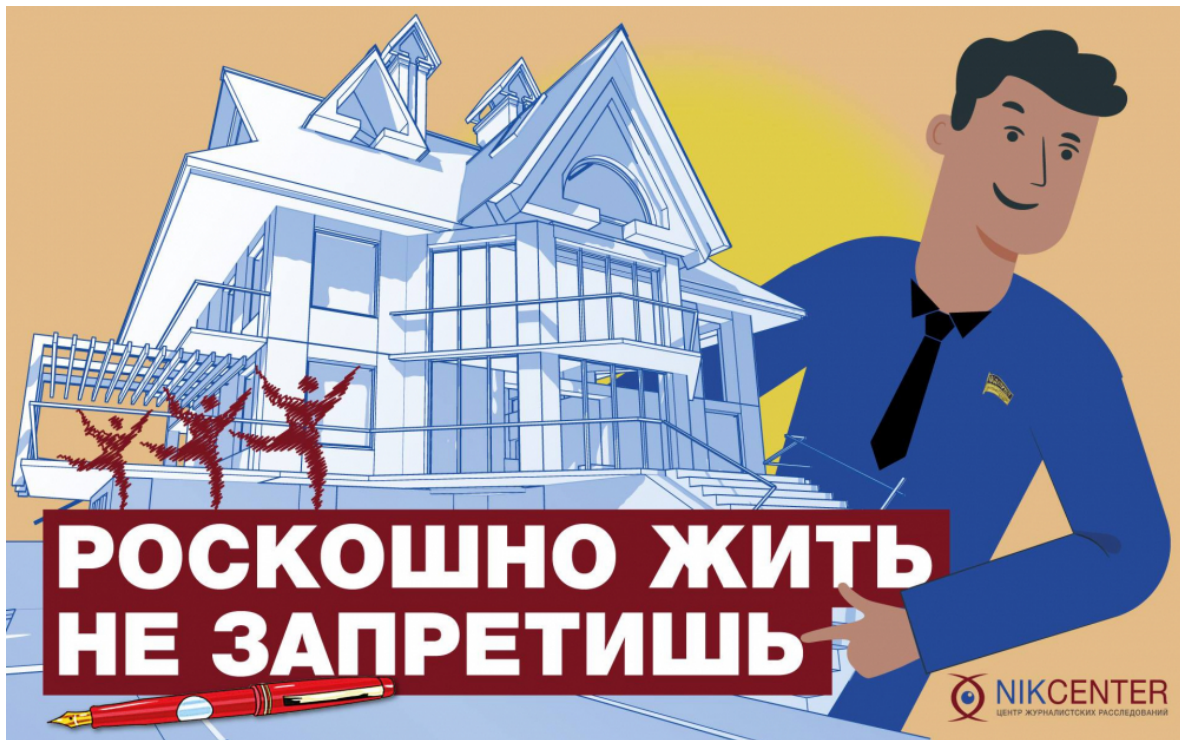
«ІТ-авторитети»

Під керівництвом мера-айтішника в Миколаєві активно проходить діджиталізація. Одним із її втілень став електронний містобудівний кадастр. У Миколаївській міській раді його називали "революційним продуктом" від київських розробників. Однак скільки і кому віддали за його створення - замовчували. Журналісти Центру з'ясували, що миколаївський кадастр обійшовся в рази дорожче, ніж більшості інших міст. А фірма, з якою уклали близько двох десятків договорів, пов'язана з чиновниками і місцевим "авторитетним бізнесменом". Після публікації розслідування із займаної посади звільнився очільник земельного управління міськради Сергій Бондаренко, який був одним із реалізаторів цього проекту.

«Розкішно жити не заборониш»

У розслідуванні Центр розкрив факти зловживань, пов'язаних із декларуванням нерухомого майна миколаївськими посадовцями та правоохоронцями. Місцеві судді, прокурори та чиновники по кілька років (а іноді й десятиріччями) живуть у недобудованих будинках. При цьому недобудовами їхнє житло вважається лише на папері, на практиці це цілком облаштовані розкішні маєтки. Як з'ясував Центр, такі схеми застосовуються для того, аби приховати від декларування майно, походження якого імовірно складно або неможливо пояснити офіційними доходами чиновників. Опублікований матеріал мав великий суспільний резонанс та був передрукований багатьма національними медіа.

«Прокурорський «золотий фонд»: чим багаті керівники нової одеської прокуратури та їхні родичі»

Розкішні квартири в елітних новобудовах, величезні заміські будинки і люксові автопарки. Все це майно офіційно записане на близьких родичів керівників реформованої одеської прокуратури. Самі вони, незважаючи на свої високі посади, за даними публічних реєстрів, або мають дуже скромний перелік майна, або не володіють взагалі нічим. При цьому близькі родичі прокурорів офіційно пояснити походження своїх статків не можуть - вони не володіють надприбутковим бізнесом, який дозволив би отримувати великі кошти, щоб придбати люксову нерухомість та автопарки. Розслідування Центру мало великий суспільний резонанс та активно передруковувалося не лише одеськими, а й національними виданнями.

Приклади відеоблогів «У центрі уваги»

«Як у Миколаєві купити права»

В автошколах Миколаєва процвітає корупція. Такого висновку ми дійшли після того, як журналіст Центру протягом кількох місяців на приховану камеру фіксував, як в одній з автошкіл проходять навчання та складають іспити майбутні водії. «Приніс гроші і вирішується питання», «А ви хіба не знали, що все через хабарі?», - так роботу установи характеризує один із працівників автошколи «Світлофор Плюс». Опублікований блог викликав великий суспільний резонанс не тільки в Миколаївській області, а й в інших регіонах України. Після його оприлюднення у регіональному сервісному центрі МВС, який і видає водійські посвідчення, заявляли про відсутність корупції, але пізніше філію автошколи, де проходив навчання журналіст Центру, позбавили акредитації.

«У нас усі свої, міліціонери: як ресторани НЕ дотримувалися карантину»

У червні 2021 року у Миколаєві в зв'язку з розповсюдженням COVID-19 був введений локдаун, який діяв протягом місяця. Кафе і ресторани в «червоній» карантинній зоні повинні були зачинити свої двері для відвідувачів. Натомість протягом цього часу журналісти Центру фіксували, як на карантинні норми начхали як заклади, що знаходяться під носом у поліції, так і елітні ресторани, які належать відомим у місті персонам. При цьому поліцейські не лише не реагували на порушення загальноприйнятих карантинних норм, а й самі відвідували ці заклади.

«Як жертва ДТП стала її винуватцем»

Слідчі миколаївської поліції більше року «ховали» справу про ДТП, в якій начебто було все очевидно та були зібрані необхідні докази. Завдяки зміні показів свідків, новим неочікуваним результатам експертиз та відмові водія від визнання своєї провини, 80-річний Володимир Першин не міг домогтися навіть судового засідання у справі.

Навпаки, слідство зробило усе, щоб визнати винуватим саме його - похилу людину, яка нібито сама по собі опинилася під колесами автівки. Як з'ясував Центр, проблеми у слідства могли виникнути через те, що батько водія обіймає дуже високу і впливову посаду в обласному управлінні поліції.

«Обстеження для обраних»

У блозі Центр показав, як місцеві мільйонери Юрій Кормишкін та Олексій Вадатурський, заступник голови облдержадміністрації Юрій Гранатуров та дружина кримінального бізнесмена Ганна Титова безкоштовно пройшли обстеження на томографії у миколаївських лікарнях. Право пройти безкоштовне обстеження на томографії мають усі миколаївці. Однак для цього вони вимушені платити в середньому 1200 грн або піти на госпіталізацію. Після публікації відеоблогу МЦЖР провів опитування у соцмережах, в результаті якого з'ясувалося: 100% опитаних миколаївців вважали, що обстеження на томографії не може бути безкоштовним.

«Королі доріг»

У блозі ми розповіли про те, що миколаївські депутати часто порушують правила дорожнього руху. Дві автівки депутатки міськради від «Слуги народу» Тетяни Домбровської протягом року наїздили на 32 штрафи - усі за перевищення швидкості. Люблять швидкість і її колеги із інших політсил - Федір Панченко, Максим Невінчаний та Дмитро Фалько. Те, як вони порушували правила дорожнього руху, зафіксували комплекси автофіксації перевищення швидкості.

Візуалізація та журналістика даних

У 2021 році Центр продовжив активно застосовувати мову програмування Python для скрейпінгу і аналізу даних. Команда МЦЖР розробила власні новітні

онлайн-інструменти, які дозволяють за короткий час отримати точні результати аналізу великих масивів даних. Крім того, ми розробили чат-боти для зручнішого використання цих інструментів. Вироблені продукти ми представили командам журналістів-розслідувачів в інших регіонах, аби допомогти їм автоматизувати процес моніторингу, збору і аналізу даних. Завдяки цьому Центр зробив свій внесок у розвиток незалежної розслідувальної журналістики в Україні на новому рівні.

Також в своїх розслідуваннях для кращого сприйняття складної інформації глядацькою та читацькою аудиторією Центр продовжує використовувати статичну та динамічну інфографіку, а також інтерактивні мапи. Для візуалізації та оформлення журналістських матеріалів - графічні заставки, а для оформлення відеоблогів - відеозаставки. У 2021 році МЦЖР створив 52 візуальних елементи, використаних у матеріалах: 22 графічні та відеозаставки, 5 анімацій та 25 модулів інфографіки.

Приклади статичної інфографіки

У мультимедійному розслідуванні **«Перший замголови облради Фроленко, фігурант гучної справи про розкрадання на АЕС та чиновники держгеокадастру: хто безкоштовно приватизував землі Миколаївщини»** Центр використав статичну інфографіку для оформлення великих масивів даних. Так, за допомогою власного модулю аналітики журналісти МЦЖР отримали інформацію про те, хто безкоштовно приватизував сільськогосподарську землю у регіоні. Завдяки отриманій ексклюзивній інформації, новітньому підходу в аналізі даних та використанні інфографіки зображення стало дуже популярним у соціальних мережах та дозволило залучити більшу аудиторію до виробленого матеріалу.

КТО БЕСПЛАТНО ПРИВАТИЗИРОВАЛ ЗЕМЛИ НИКОЛАЕВЩИНЫ

*Речь идет о землях запаса Николаевской области,
каждый человек может только раз получить за их счет 2 гектара

У розслідуванні «ІТ-авторитети» Центр використав статичну інфографіку для пояснення складної інформації про зв'язки між фізичними та юридичними особами, причетними до розробки наддорогого електронного містобудівного кадастру. Завдяки такому зображенню МІЦЖР візуально продемонстрував складні для сприйняття читача дані про власників та керівників приватних компаній, які отримали кошти із бюджету Миколаєва. При цьому нам вдалося наочно показати використання так званої фірми-«прокладки», на рахунках якої осіли додаткові кошти платників податків.

У відеоблозі «**Королі доріг**», як і в інших своїх відеоблогах, Центр використав декілька анімацій для отримання більш привабливої картинки. Наприклад, в одній із них ми наочно показали автопарк, яким користуються миколаївські депутати. Це дозволило глядачам сюжету на власні очі побачити яким транспортом володіють та користуються ті, кого вони обрали представляти свої інтереси в місцевих радах.

Навчальні проекти Центру

5-денна школа для починаючих журналістів-розслідувачів

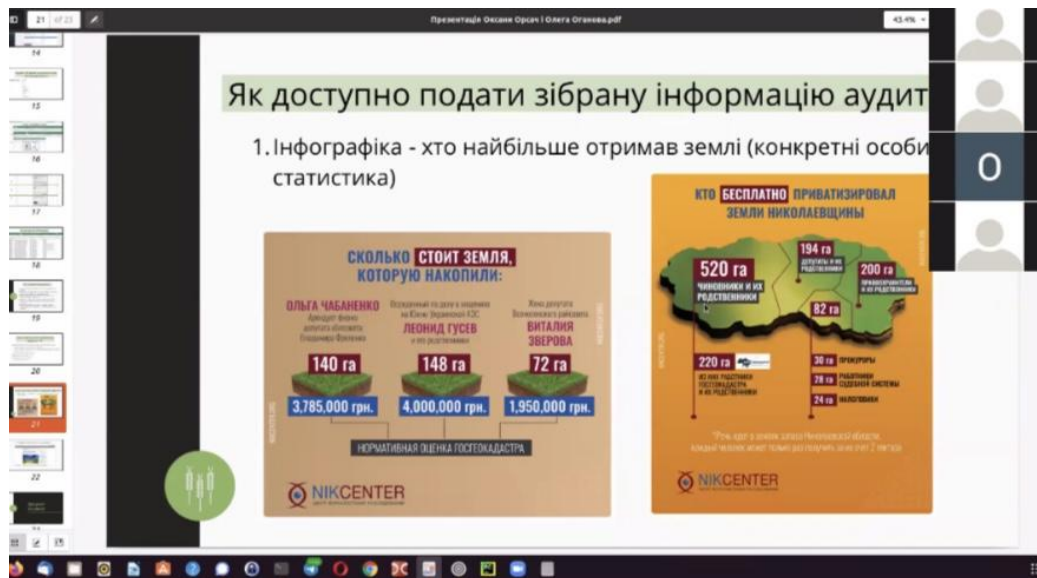
У 2021-му Центр вперше провів школу для починаючих журналістів-розслідувачів. Спільно із ГО «Інститут розвитку регіональної преси» до 5-денного навчального заходу нам вдалося залучити журналістів із різних регіонів України (переважно півдня), які прагнуть працювати у жанрі розслідувань. Учасники школи отримали базові знання про успішне проведення розслідувань: про те де і як шукати теми, як перевіряти їх на перспективність, як і з якими реєстрами та базами даних працювати, якими інструментами користуватися для підготовки мультимедійного контенту. Юристи «ІРРП» надали учасникам практичні рекомендації, важливі для розслідувачів, а відомий та авторитетний медіатренер Федір Сидорук - знання та навички для успішної розробки власних тем. Журналісти Центру розповіли про свій досвід роботи із мовою програмування та її застосування для автоматизації збору і аналізу даних. Також учасники дізналися про те, де шукати інформацію для проведення транскордонних розслідувань та те, як якісно проводити інтерв'ю. Після насиченого навчання та практики учасники школи розпочали роботу над своїми темами антикорупційних матеріалів, які визначили в рамках 5-денної школи.

Вебінар із використання новітніх онлайн-інструментів збору та аналізу даних

В останні місяці 2021 року МЦЖР провів перший вебінар для регіональних розслідувальних редакцій зі Львова, Луцька та Рівного. В рамках цього навчального заходу журналісти-розслідувачі ознайомилися із веб-інструментом для парсінгу пдф-файлів українського земельного кадастру. Також під час вебінару колеги із регіональних розслідувальних команд отримали рекомендації із використання чат-боту у Телеграм для збору, моніторингу, скрейпінгу та аналізу даних про отримувачів української землі. В наступні періоди Центр продовжив роботу над розробкою аналогічних інструментів і чат-ботів для збору даних із інших українських реєстрів.

Зустріч із підписниками

Влітку 2021-го команда Центру провела «День підписника» - зустріч із читачами, активістами та героями наших розслідувань. Там ми підбили підсумки роботи за 11 років та згадали про важливі досягнення, яких вдалося домогтися завдяки спільній роботі із юристами, активістами та завдяки підтримці читачів. Під час зустрічі ми не лише згадали про історії успіху, але й провели вікторину, питання якої стосувалися матеріалів Центру та роботи організації. В рамках вікторини ми розіграли мерч МЦЖР серед учасників - найактивніші отримали свої подарунки із брендом організації.

Розіграші

У 2021 році Центр розробив власний мерч: футболки, екосумки, блокноти і ручки. Для популяризації організації, а також задля залучення нової аудиторії і заохочення постійних читачів, протягом року ми провели 5 онлайн-розіграшів нашого мерчу, а також одну вікторину під час зустрічі з підписниками. Розіграші пройшли на наших сторінках у соцмережах Facebook, Instagram, а також на нашому YouTube-каналі Nikcenter TV, в результаті чого було розіграно загалом 8 комплектів призів.

Доступ до публічної інформації

Доступ до публічної інформації, як і раніше, залишається невід'ємною складовою роботи Миколаївського центру журналістських розслідувань. Можливо, завдяки немалому досвіду журналістів у співпраці із медіаюристами та значному обсягу виграних судових справ у чиновників, державних і комунальних установ та навіть приватних підприємств, Центр все рідше отримує відмови у доступі до публічної інформації. Однак і досі такі випадки залишаються, тому ми на них реагуємо. У 2021 році журналісти Центру подали два судові позови за фактами відмови у доступі до інформації та документів, а також одну скаргу до уповноваженого з прав людини. Обидва позови були задоволені, а скарга - розглянута на користь МЦЖР.

Зокрема **П'ятий апеляційний адміністративний суд** виніс ухвалу на позов журналістки Центру до Авангардської ОТГ на Одещині, яка відмовилася надавати інформацію про заробітну плату свого голови. У 2020-му Центр опублікував серію матеріалів про зарплатні мерів та голів Одеських об'єднаних територіальних громад. Єдиною установою, яка відмовилася надавати таку інформацію, була Авангардська селищна рада. Відмова була мотивована тим, що інформаційний запит не був засвідчений цифровим підписом. Завдяки співпраці із медіаюристами Центру вдалося оскаржити таке незаконне рішення місцевих чиновників.

Друга судова справа була розглянута вже в апеляційному суді - раніше **Миколаївський окружний адміністративний суд** задовольнив позов Центру. Тепер **апеляція** підтвердила право Центру журналістських розслідувань на публічну інформацію.

Перед цим журналістка МЦЖР надіслала до управління капітального будівництва Миколаївської міської ради запит, у якому просила надати копії актів виконаних робіт за тендером, які стосувались капітального ремонту берегової зони мікрорайону Намив. У відповіді міська рада відмовила, при цьому надавши довідку про вартість виконаних будівельних робіт. Послались на те, «що виключне право щодо отримання (вилучення) первинних бухгалтерських документів, а також їх копій як в підконтрольній установі, так й у суб'єкта господарювання, належить лише відповідним органам, якими приймаються відповідні рішення у межах їх повноважень, передбачених законами». Однак обидві судові інстанції підтвердили незаконність такого рішення чиновників.

Також у 2021 році Центр оскаржив незаконну відмову в доступі до публічної інформації через **Уповноваженого з прав людини**. Наша журналістка звернулася із запитом до структури, яка підпорядковується Міністерству оборони України - Квартирно-експлуатаційного відділу Миколаєва. Нас цікавило, хто і на яких умовах у регіоні обробляє землі Міноборони. Проте чиновники вважали цю інформацію конфіденційною і відмовили у доступі до неї. Після звернення до омбудсмена незаконна відмова у доступі до публічної інформації була оскаржена.

Фінансова частина звіту

«Формування прозорості та підзвітності влади за допомогою журналістських розслідувань» за підтримки Національного фонду в підтримку демократії. Угода №2019-0750). У 2021 році надійшло 66,8 тис. дол. Використано - 66,8 тис. дол.

Програма журналістських розслідувань «Четверта влада» в рамках проекту «Створюю із Суспільним» за підтримки Акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України. Угода №46. У 2021 році надійшло - 398 тис. грн. Використано - 398 тис. грн.

«Розвиток медійного проекту Центру журналістських розслідувань» за підтримки чеської неурядової некомерційної організації «Nesehnuti». Угода № У 2021 році надійшло - 58145 тис. грн. Використано - 58145 тис. грн.

«Розслідування та відкриті дані проти тіньових схем» за підтримки організації «Internews». Угода № SGF-UA1854-FD-108. У 2021 році надійшло - 7,4 тис. дол. Використано - 7,4 тис. дол.